

Preek van ds. Marianne Bogaard

Zondag 29 januari 2012

Paaskerk

Uit overtuiging

Tekst: 1 Corinthiërs 8: 1-13

Gemeente van Christus,

Wanneer je als christen in contact komt met mensen die een ander geloof aanhangen, hoe moet je je dan gedragen? Is er iets op tegen om je aan te passen aan hun gewoonten? Of moet je juist vasthouden aan je eigen overtuiging, en laten zien waar je voor staat? De relatie tussen christen-zijn aan de ene kant en medeburger aan de andere kant is een spannende verhouding. We raken er eigenlijk niet over uitgedacht. In onze samenleving, waarin de kerk na eeuwen van dominantie een minderheid aan het worden is, zijn deze vragen weer op een andere manier aan de orde dan voorheen. Zo is het niet meer vanzelfsprekend dat men in gezelschap voor de maaltijd een moment stil is. Vraag je daar dan om, of sla je, als je gewend bent te bidden, dat maar voor een keer over? Ook komen we door de migranten die deel van de maatschappij zijn eerder in aanraking met andere geloven. Dat daar niet alleen sociale, maar ook principiële kanten aan zitten toont de discussie rondom het weigeren van een hand aan vrouwen om religieuze redenen. Om nog maar te zwijgen over de afkeuring die een politicus uitte toen de koningin bij een moskeebezoek zich aanpaste aan de locale gewoonte en een hoofddoek droeg. Lastige, intrigerende vragen zijn het die we tegenkomen op dit terrein. Ze gaan namelijk niet alleen over normen en waarden, ze gaan over identiteit. Wie ben je als christen, en in hoeverre maken bepaalde handelingen onvervreemdbaar deel uit van je overtuiging, die je niet kunt verloochenen zonder jezelf ontrouw te zijn en je geloof tekort te doen? De overtuiging bijvoorbeeld dat alle gaven uit Gods hand komen, en dat het goed is Hem bij de maaltijd dank te zeggen. Of de overtuiging dat zowel man als vrouw naar Gods beeld geschapen zijn en als zodanig hun plek in de gemeenschap in gelijkwaardigheid mogen innemen.

Nu kunnen we voor onze eenentwintigste-eeuwse vragen geen pasklare antwoorden vinden in de Bijbel. Zelfs Paulus, die toch over zeer concrete zaken spreekt die spelen in de christelijke gemeente, kunnen we niet tijdloos laten buikspreken. Maar Bijbelse teksten kunnen wel richting bieden in ons nadenken over onze handel en wandel vanuit het christelijk geloof. Over de schouders van onze vroege geloofsgenoten heen worden ook wij aangesproken op onze identiteit. In dat kader verplaatsen we ons naar Corinthe vandaag. Het Corinthe van de eerste eeuw van onze jaartelling dat Paulus bezocht tijdens zijn reizen. De christelijke gemeente is er nog klein en maakt deel uit van een samenleving waarin een spectrum aan goden wordt vereerd. Zodoende is de vraag naar de identiteit van de christenen aan de orde van de dag. Familie, vrienden en plaatsgenoten hangen immers vaak nog de oude godsdienst aan, en men wordt daar dagelijks mee geconfronteerd. Die problematiek uit zich in ons Schriftgedeelte in het eten van vlees. Het vlees dat beschikbaar was kwam namelijk vaak van offers die in de plaatselijke tempels aan de verschillende goden waren gebracht. Nadat dezen hun deel hadden gehad werd dit deels in de tempels gegeten en deels op de markt verkocht. Nu

kenden christenen van Joodse afkomst van huis uit een verbod op het eten van vlees dat niet ritueel geslacht was. In Handelingen 15 lezen we bovendien dat het apostelconvent dit verbod ook aan niet-Joodse christenen had opgelegd. In de praktijk was dat echter nogal ingewikkeld. Want hoe wist je, als je bij iemand uitgenodigd was, of het vlees niet als heidens offervlees had gediend? Daar kwam nog bij dat de heidense tempels in de Corinthische gemeenschap een sociale en maatschappelijke functie hadden. Zij fungeerden niet alleen als religieus instituut, maar ook als ontmoetingsplaats. En zo kon het gebeuren dat ook christenen werden genodigd voor maaltijden in deze tempels.

Uit de brief van Paulus wordt duidelijk dat er christenen zijn die daar, gesterkt door hun eigen nieuwe identiteit, geen enkel probleem mee hebben. Zij gaan ervan uit dat een stuk vlees een stuk vlees is. Het kan dan wel heidens offervlees zijn – afgodenoffers, vertalen de Naardense Bijbel en de herziene Statenvertaling-, maar wie niet gelooft in andere goden kent daar geen waarde aan toe. Deze groep gelovigen vindt vrijheid in de kennis die zij bezit. Het gaat dan niet om rationele kennis, maar gnosis, kennis die door de Geest wordt bewerkt. Deze kennis was voor hen verbonden met Gods heil. In zijn poging de Corinthiërs te leiden op hun geloofsweg zet de apostel daarom in bij dat woord: kennis. Hij erkent die kennis. Net zo goed als hij belijdt dat er niet één afgod bestaat, al worden er nog zoveel vereerd.

Paulus stelt zich op één lijn met deze overtuigde gelovigen door tweemaal in het Grieks te zeggen 'wij weten'. 'Wij weten dat wij allen kennis bezitten'....'wij weten dat er in de hele wereld geen afgod bestaat'. Voor ons, zegt hij, is er één God, de Vader, en één Heer, Jezus Christus. De hoogdravende, zelfbewuste toon van deze voorbeeldgelovigen, althans in hun eigen ogen, relativeert hij echter meteen ook weer. Want in geloofsopzicht is kennis door de Geest belangrijk, maar het is niet het hoogste goed. Waar het werkelijk om gaat, is niet allereerst dat je zelf van alles weet en kent, maar of je je door God gekend weet. Dan gaat het om een andere vorm van kennen, die in het Bijbels taalgebruik altijd te maken heeft met de verbondenheid van de een tot de ander. Door God gekend zijn betekent: met Hem in relatie staan. Daar komt de liefde in beeld. Gods Liefde waarmee Hij je kent, en van daaruit de liefde voor God én voor je medemens, je naaste, je broeder of zuster. 'Alleen die liefde bouwt op', zingt Paulus bijna, en dan zitten we dicht in de buurt van het prachtige lied over de liefde in I Corinthiërs 13: ... 'al zou ik de gave van de profetie hebben en alle geheimenissen weten en alle kennis bezitten, en al zou ik al het geloof hebben zodat ik bergen zou verzetten, maar ik had de liefde niet, dan was ik niets.' De kern van de identiteit van een christen, de maat waaraan alles gemeten zou moeten worden, is de liefde.....

Van daaruit gezien spreekt hij de Corinthiërs aan op hun gedrag ten opzichte van het eten van heidens offervlees. Dat is verrassend, want het plaatst alles in een andere context. Het gaat niet meer over de vraag of het wel of niet mag, maar over de vraag wat het met anderen doet, in dit geval de zwakkere zusters en broeders. Er zijn namelijk christenen die erdoor in de war raken, omdat zij innerlijk nog niet helemaal vrij zijn, bijvoorbeeld omdat ze hun Joodse opvoeding niet zomaar achter zich kunnen laten. Of omdat ze nog niet helemaal los zijn van de gedachte dat de afgoden macht bezitten. Paulus keurt dat niet af. Ik zie daar een vorm van wijsheid en mensenkennis in. God gaat met ieder een eigen gang, en die laat zich niet forceren. Elk mens staat weer anders in het geloof, zoekt antwoorden in het tempo dat bij hem of haar past. Juist de

christelijke liefde zou dat moeten weten. En daarom, zegt Paulus, moet je niet deelnemen aan zo'n maaltijd als dat een struikelblok kan worden voor mensen die tot jouw gemeenschap behoren, maar er nog niet aan toe zijn. Sterk is het om niet demonstratief te laten zien hoe vrij en overtuigd je bent, maar je aan te passen aan de mogelijkheden van de ander, zodat die niet verleid wordt om tegen zijn geweten in je voorbeeld te volgen. Dat zou namelijk pas zonde zijn!

Dat klinkt helder, eenvoudig, maar ik geloof dat dat het moeilijkste is dat er is. Een voortdurende opdracht die iedere keer weer om herbezinning vraagt, om reflectie op ons handelen, binnen de gemeente en daarbuiten, in de samenleving. Het is verleidelijk je eigen overtuigdheid te poneren. Te zeggen wat je denkt, of dat nu mensen kwetst of niet. Te doen waarvan jij vindt dat je het moet doen. In dit geval is dat het eten van offervlees, maar het kan net zo goed zijn: je níet aanpassen op andermans heilige grond, met een beroep op onze christelijke identiteit. De lijn die één van onze voorlopers, Paulus, hier inzet, is echter subtieler en respectvoller tegelijkertijd. Niet door die identiteit naar de achtergrond te schuiven, maar juist door de grondslag daarvan tot doorslaggevend criterium te maken. Het zien van de ander, omdat je zelf gekend bent. Christen-zijn is je plaats innemen in de maatschappij vanuit je eigen overtuiging. Tonen wie je bent. Maar het is óók: rekening houden met anderen, met name met degenen die het meeste moeite hebben, die het minst mee kunnen komen. Zou zich dat alleen beperken tot leden van de eigen gemeente, tot zusters en broeders in de Heer? Daar begint het wel. De kerk is een oefenplaats om te groeien in geloof, hoop en liefde. Maar de meeste van deze, de liefde, laat zich daarin niet opsluiten. Gods barmhartigheid kent geen grenzen. Wie hun identiteit aan Hem ontlene worden geroepen om zelfbewust ook anders-denkenden en anders-gelovigen met aandacht te benaderen. Misschien soms wel door zich in hun domein aan te passen aan andere normen, mits die geen mensen schaden. Of soms juist ook niet. Wie weet waar hij of zij voor staat kan immers concessies doen zonder ontrouw te zijn... omdat het kompas van Gods Liefde van binnenuit de koers blijft aangeven.

Amen